

11. KALKINMA PLANI MARDİN İLİ

YEREL PAYDAŞ TOPLANTILARI SONUÇ RAPORU

MARDİN 2018

İÇİNDEKİLER

Mardin | Batman | Siirt | Şırnak

	01	Sunuş
1.MARDİN İLİ YEREL YATIRIM GÜNDEMİ	03	
2.1.BÖLGE'NİN 2023 VİZYONU	06	2.TRC3 2014-2023 BÖLGE PLANI EKSENİNDE MARDİN
2.3.TRC3 2014-2023 BÖLGE PLANI ÖNCELİK VE TEDBİRLERİ	07	2.2.TRC3 2014-2023 BÖLGE PLANI STRATEJİK ÇERÇEVESİ
3. ONUNCU KALKINMA PLANI POLİTİKALARINA GENEL BAKIŞ	08	2.4.TRC3 2014-2013 BÖLGE PLANI ÖNCELİKLERİ VE MARDİN
4.1.YEREL PAYDAŞ TOPLANTI BİLGİLERİ	11	4.MARDİN İLİ ON BİRİNCİ KALKINMA PLANI YEREL PAYDAŞ TOPLANTILARI VE SONUÇLAR
4.3. KADININ KALKINMADAKİ ROLÜ	14	4.2. 11. KALKINMA PLANINA YÖNELİK ÖNCELİK VE TEDBİRLER
4.5. SONUÇ	18	4.4. GENÇLİĞİN TOPLUMSAL VE EKONOMİK HAYATA KATILIMI
	25	
	30	
	31	
	32	

Sunuş

Yılmaz ALTINDAĞ

Dicle Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri

Kamu, özel sektör, üniversiteler ve sivil toplum örgütlerinin katkılarıyla hazırlanan Onuncu Kalkınma Planının kapsadığı dönem (2014-2018) tamamlanmak üzeredir. Bu çerçevede Kalkınma Bakanlığı önderliğinde On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) hazırlıkları başlatılmıştır. Ülkemizin gelecek beş yıl içinde ulaşmak istediği hedefleri ortaya koyacak olan On Birinci Kalkınma Planı hazırlıkları kapsamında, merkezi düzeyde Özel İhtisas Komisyonları ve istişare toplantıları düzenlenmiştir. Ülkemizin gele-

ceğine dair amaç ve fikir birliğine ulaşılabilmesi ve Plan hedeflerinin toplumun tüm kesimlerince sahiplenilerek hayata geçirilebilmesi için hazırlık çalışmaları katılımcı bir süreçle yürütülmüştür. Bu doğrultuda, merkezi düzeyde yapılan toplantıların yanı sıra doğrudan vatandaşların katılımıyla 81 ilde geniş katılımlı yerel paydaş toplantıları gerçekleştirilmiş ve kadın ve gençlerin görüş-

lerinin Plana yansıtılması amacıyla kadın ve gençlere yönelik olmak üzere özel öncelikli toplantılar düzenlenmiştir. Tüm bu toplantılara Ülke genelinde yaklaşık 12.000 kişi katılım sağlamış ve Plan çalışmalarına girdi sağlayacak önemli bilgiler elde edilmiştir.

On Birinci Kalkınma Planının güçlü ve yaygın bir toplumsal ve kurumsal sahipliliğinin oluşturulması, yerel ve merkezi düzeyler arasında görüş alışverişinin sağlanması, temel kalkınma önceliklerinin tespit edilmesi

ve politikaların isabetli şekilde belirlenmesi için düzenlenen yerel paydaş toplantılarına Bölgemizden de büyük bir katılım sağlanmıştır. Dört ilimizde (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) düzenlenen geniş katılımlı toplantılara valilikler, kaymakamlıklar, il-ilçe müdürlükleri, belediyeler, ticaret ve sanayi odaları, ziraat odaları, borsalar, üniversiteler, esnaf ve sanatkârlar odaları ve STK'lardantoplama 500'ün üzerinde katılımcı iştirak etmiştir. Kadınlara yönelik yerel paydaş toplantılarına dört ilimizden 120'ye yakın, gençlere yönelik toplantılara ise yaklaşık 100 kişi katılım sağlayarak görüş ve önerilerini bildirmiştir. Valiliklerimizin desteği ve Ajansımızın koordinasyonu ile düzenlenen bu toplantılarda Bölgemizin Plandan beklentileri ve katkıları alınmış ve Ajansımız tarafından raporlanarak Kalkınma Bakanlığına bildirilmiştir. Yerel düzeyde gerçekleştirilen bu çalışmaların devamı niteliğinde Kalkınma Bakanımız Sayın Lütfi ELVAN'ın başkanlığında yedi coğrafi bölgede mahalli kamu idarelerinin, üniversite-

lerin ve meslek örgütlerinin katılımıyla Bölge Toplantıları düzenlenmiştir. 25 Nisan 2018 tarihinde Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki dokuz ilin (Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa ve Şırnak) Valileri, Büyükşehir/İl Belediye Başkanları, Rektörleri, Ticaret ve Sanayi Odaları Başkanları, Borsa Başkanları, Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği Başkanları ile Ziraat Oda Başkanlarının katılım sağladıkları On Birinci Kalkınma Planı Güneydoğu Anadolu Bölgesi İstişare Toplantısı Diyarbakır'da gerçekleştirilmiştir.

Bu raporda;

1. Mardin İli Yerel Yatırım Gündemi
2. TRC3 (Mardin-Batman-Siirt-Şırnak) 2014-2023 Bölge Planı Eksekinde Mardin
3. Onuncu Kalkınma Planı Politikalarına Genel Bakış
4. On Birinci Kalkınma Planı Hazırlıkları Kapsamında Mardin'de Yapılan Yerel Paydaş Toplantıları ve Sonuçları ele alınmış olup bilgi ve istifadenize sunulmuştur.

1. MARDİN İLİ YEREL YATIRIM GÜNDEMİ

a) Güncel Gelişmeler

- Mardin turizm başta olmak üzere sanayi ve tarımda üretim ve ticaretin önemli merkezlerinden biri olarak gelişimini sürdürmektedir.
- İlde tarım reformuna yönelik olmak üzere toplulaştırma çalışmaları çeşitli problemler olmakla birlikte %85 oranında tamamlanmıştır.
- İlde yer altı kaynaklarının tespit ve etüdüne ilişkin çalışmalara 2017 yılı itibarıyla öncelik verilmeye başlanmıştır.
- Bölgenin ve ilin en önemli enerji yatırımları olan Ilısu Barajı kaynak kullanımı açısından %83 seviyesinde tamamlanma aşamasına gelmiştir.
- Midyat çevre yolu projesi tamamlanma aşamasına gelmiştir. Kızıltepe-Nusaybin ve Mardin-Diyarbakır bölünmüş yol çalışmaları devam etmektedir.
- Mardin'in kültürel gelişimi açısından önemli görülen yeni Kütüphane yatırımını 2019 yılına kadar tamamlanacaktır.
- Mardin Artuklu Üniversitesi başta olmak üzere eğitim alanında (Milli Eğitim ile birlikte 2017 yılı için 118 milyon TL kaynak ayrılmıştır.) altyapı çalışmalarını hızla devam etmektedir.
- Midyat'a yeni Adalet Sarayı yapımının 50 milyon TL bütçe ile 2019 yılına kadar tamamlanması beklenmektedir.
- Mardin'e yatırım yapmak isteyen girişimcilerin en önemli beklentisi olan Mardin II. OSB'nin 2018 yılı Mart ayı itibarıyla yatırım tahsislerine ve özel sektör yatırımlarına hazır hale geleceği öngörülmektedir.
- İlin en önemli sorunlarından biri olan Mardin-Midyat-Dargeçit-Ömerli ilçeleri içme suyu problemi 65,6 milyon TL'lik DSİ yatırımıyla çözülmüştür.
- AB kaynaklı Mardin Kanalizasyon Pro-

jesi (AB) Atıksu Arıtma Tesisi (76.801 m3/gün) 154 milyon TL'si dış kaynak olmak üzere 183 milyon TL'lik yatırımla 2017 yılında tamamlanacaktır.

- İlin tarımsal ekonomisi için en önemli altyapı yatırımı olan GAP Sulama projesi son dönemde hız kazanmıştır.
- Mardin'in Artuklu ilçesinin en yoğun trafik noktası alt geçit – battı çıktı yatırımıyla kısa zamanda çözülecektir.
- Tarihi Mardin'in Yayalaştırılması çalışmaları Mardin Valimizin öncülüğünde pratik uygulamalara dönüşmüştür.

b) Problemler/Sorun Alanları

Gelişmeyi olumsuz yönden etkileyen faktörlerin etkilerinin giderilmesi ve olumlu faktörlerden ise en fazla fayda sağlanacak şekilde yararlanılması, il yöneticilerinin, hizmet sunucularının, üreticilerin ve meslek kuruluşlarının bilgi ve bilinç seviyelerinin yüksekliğine, mevcut sosyo-ekonomik durumu ve devletin sağladığı desteklerin yeterliliğine bağlıdır. Bu açıdan yatırım ortamının iyi tahlil edilmesi, artı ve eksilerinin iyi bilinmesi gerekmektedir.

• İl' de sanayileşme hareketlerinin köklü bir geçmişi olmayıp, sanayi yapısı gelişmiş diğer illerimize nazaran çok daha yenidir. Bu nedenle mevcut sanayi yapısında iyileştirme yapılabilecek, Ar-Ge'ye dayalı rekabet edebilir düzeye ulaşılması için yeterli birikim söz konusu değildir.

• Çok ortaklı şirketlerin ve sermaye gücünün birleştirilmesi kültürünün gelişmemesinden dolayı işletmeler genellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerdir.

• Eğitim seviyesinin ülke ortalamalarının oldukça altında kalması ve eğitim düzeyi yüksek kişilerin de gelişmiş illeri tercih etmeleri nitelikli işgücü temininde sorun yaşanmaktadır.

• Çevre ve bölge illeri içerisinde Gaziantep ili haricinde tüm illerin sanayi yapısının gelişmiş durumda olmaması ve hammadde ile ara malı temininde sorunlar ve gecikmeler yaşanması nedeniyle esnek üretim yapılamaması ve nakliye bedellerinin maliyete yansımaları gibi nedenler il sanayisinde sürdürülebilir rekabet gücünün olmaması ya da zayıf olmasına sebebiyet vermektedir.

Mardin ili genelinde geniş katılımı yapılan proje çalıştayları, sektörel odak grup toplantıları sonucu, yatırım ortamına ilişkin aşağıdaki sorunlar tespit edilmiştir:

- Yatırıma uygun arazi tahsisinde, yatırımcıya arazibulmada güçlük yaşanması
- Mevcut OSB'de tahsis edilebilecek arazi bulunmaması
- İlçelere yönelik yatırım taleplerinin karşılanamaması
- Mardin-Habur bağlantısının alternatiflerle (Otoyol ya da Midyat bölünmüş yolu) güçlendirilmesi ihtiyacı devam etmektedir.
- Güvenlik konusunda bir problem olmamasına rağmen algısal olarak bölgeye negatif bir bakış bulunmaktadır.
- Mardin Serbest Bölgesinin kapatılmasıyla bu bölgenin istihdama yönelik olarak sektörel olarak değerlendirilmesi istenmektedir.

- GAP Sulama projelerinde yerel sorunlardan kaynaklı gecikmeler olmaktadır.
- Hava ulaşımında maliyetlerin görece yüksek olduğu ve bu maliyetlerin düşürülmesi gerektiği talep edilmektedir.
- Mardin OSB'de indirici trafo merkezi yatırımındaki gecikmeler mevcut yatırımcılar açısından dezavantajlı bir durum oluşturmaktadır.
- Doğalgazın kent merkezlerine dağıtım zaman almaktadır.
- Hayvancılığa olan ilgi düşmektedir.
- Elektrik dalgalanmaları bulunmaktadır.
- Yatırım için finansmana erişim zorluğu ve işletme sermayesi eksikliği bulunmaktadır.
- Mardin ilinin 1 milyar dolarlık ihracatının büyük bir oranı gıda ürünleri imalatından gerçekleşmektedir. Gıda ürünleri imalatı yapan işletmeler "dahilde işleme izin belgeleri-DİİB"nin kapatma işlemlerinde sıkıntı çekmektedirler. Hali hazırda kapatma işlemleri Gaziantep'te Bulunan GAP Gümrük Bölge Müdürlüğünde yapılmaktadır. Gaziantep'in Mardin'e uzak oluşu, Müdürlüğe verilen belgelerin kapatma işlemlerinin uzun sürmesi yatırımcı tarafından şikâyet edilmektedir. Bu problemin çözülmesi için yatırımcılar "dahilde işleme izin belgeleri-DİİB"nin kapatma işlemlerinin aynen yatırım teşvik belgeleri tamamlama vizesi işlemleri gibi Ajans Yatırım Destek Ofislerince yapılması hususunu yapılan resmi temaslarda yetkililere bildirmişlerdir.

c)Fırsatlar/Talepler

Mardin ili genelinde geniş katılımı yapılan proje çalışmaları, sektörel odak grup toplantıları sonucu tespit edilen ve İl Yatırım Destek ve Tanıtım Stratejisi'nde de değinilen talepler aşağıdaki gibidir:

- Mardin'de mülki idare yönetimi ile yerel yönetimin uyumu ve hizmet odaklı çalışma yaklaşımı İl için önemli bir fırsat olarak değerlendirilmektedir.
- Yatırma uygun arazi üretimi için 2. OSB'nin altyapısının 2018 Haziran itibarıyla hazır olması
- Mevcut organize sanayi bölgesinde elektrik dalgalanması sorununun minimuma indirgenmesi
- Ajansın güdümlü proje desteği ile birlikte Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı'nın kısa zamanda turizm odaklı çalışmaları somut çıktılara dönüştürmesi beklenmektedir.
- Cumhuriyet Meydanı Düzenlemesi
- Gastronomi Müzesi
- Tarihi Çarşıların Canlandırılması
- Kasımiye Medresesi Bilim Müzesi
- Midyat Telkari Tasarım ve Uygulama Merkezi
- Mardin Tasarım ve İnovasyon Merkezi
- Kızıltepe Ticaret Borsasının yeni hizmet binası yapımı ile birlikte Ajansın güdümlü proje desteği kapsamında elektronik satış sistemi, müzayede salonu, laboratuvar ve teknik alt yapısının geliştirilmesine yönelik proje 2018 yılında uygulanmaya başlanacaktır.

2.TRC3 2014-2023 BÖLGE PLANI EKSENİNDE MARDİN

Ajansımız, Ülkemizin 2023 vizyonu-na katkı sağlamayı amaç edine-rek, 2014-2023 döneminin sosyo-ekonomik gelişme ve kalkınma hedefle-rini ortaya koyan, bu hedeflere ulaşmak için gerekli strateji ve tedbirleri geliştiren, insan odaklı, mekânsal gelişimleri ve eğilimleri dikkate alan yeni Bölge Planı'nı, Bölge'deki tüm paydaşların ortak aklının bir ürünü olacak şekilde katılımcı bir yaklaşımla hazırlamıştır. 2014-2023 Bölge Planı öncelik ve tedbirleri, Ülkemizin temel politika dokümanı olan Onuncu Kalkınma Planı ve Kalkınma Bakanlığı koordinasyonunda hazırlanan bir diğer belge olan Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi başta olmak üzere, üst ölçekli ulusal plan ve stratejiler ile bağdaşık olacak şekilde hazırlanmıştır. Başta yerel yönetimler olmak üzere Bölge'deki tüm kamu kurumlarının hazırlayacakları stratejik planları yönlendiren üst ölçekli plan niteliğinde olan TRC3 2014-2023 Bölge Planı, 3194 sayılı İmar Kanunu'na göre yerel ölçekteki en üst plandır. Bölge'nin 2014-2023 dönemi için geleceğini şekillendirmeye katkı sunacak olan bu stratejik dokümanın hazırlanma sürecinin ilk aşaması olarak Bölge'nin mevcut durumu analiz edilmiştir. Analizlerde resmi istatistikî verilere ek olarak, birebir görüşmeler, saha ziyaretleri, toplantılar ve anket çalışmalarıyla elde edilen ve-

riler de kullanılmıştır. Doğrudan Bölge'yi yansıtan ve Bölge'nin sosyo-ekonomik ve mekânsal yönelimlerini ortaya koyan bu analiz çalışması, belirlenen stratejilerin dayanağı konumundadır. Analizler neticesinde Bölge için tespit edilen güçlü ve zayıf yönler ile fırsatlar ve tehditler baz alınarak Bölge'deki paydaşlar ile birlikte, Bölge'nin içsel dinamiklerini harekete geçirmeyi hedef alan üç stratejik eksen (Beşerî Gelişme ve Sosyal İçerme, Katma Değerli Üretim ve Hizmet, Sürdürülebilir Çevre ve Mekansal Yerleşim) ve bir yatay eksen (Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi) çerçevesinde öncelikler belirlenmiş ve bunları somutlaştırmaya yönelik olarak tedbirler ortaya konmuştur. Ayrıca bu planın uygulanmasına yönelik olarak izlenecek yol ve olası finansman kaynaklarına çalışma içerisinde yer verilmiştir.

2.1.Bölge'nin 2023 Vizyonu

Ajansımız koordinasyonunda katılımcı bir süreçle yürütülen TRC3 2014-2023 Bölge Planı çalışmaları kapsamında, Planın benimsenmesi ve yerelde tüm paydaşlarca sahiplenilmesi amacıyla, Ajans web sayfası üzerinden bir anket çalışması düzenlenmiş ve Bölge'deki paydaşların katılımı ile Bölge'nin 2023 vizyonu aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

“ Beşeri ve doğal kaynakları ile mekânsal potansiyelini en etkin şekilde kullanarak rekabet gücü ve ferah düzeyi açısından Ülkemizi yakalamış bir bölge olmak...”

2.2. TRC3 2014-2023 Bölge Planı Stratejik Çerçevesi

1.

Beşeri Gelişme ve Sosyal İçerme

- 1.1 Örgün Eğitime Erişimin Artırılması ve Eğitim Hizmetlerinin İyileştirilmesi
- 1.2 Bölge'nin Üretim ve Hizmet İhtiyaçlarını Karşılacak Şekilde Mesleki ve Teknik Eğitimin Yapılandırılması
- 1.3 Sağlık Hizmetlerine Erişimin Artırılması ve Hizmet Kalitesinin İyileştirilmesi
- 1.4 Kayıt Dışı İstihdam Oranının Azaltılması
- 1.5 Dezavantajlı Grupların Toplumsal ve Ekonomik Yaşama Katılımının Artırılması
- 1.6 Kırsal Alan Yaşam Kalitesinin Artırılması
- 1.7 Girişimcilik Kültürünün Geliştirilerek İstihdamın Artırılması
- 1.8 Bölge'deki Kültürel Yaşamın Geliştirilmesi ve Sporun Yaygınlaştırılması

2.

Katma Değerli Üretim ve Hizmet

- 2.1 Katma Değerli Tarımsal Üretimin Artırılarak Markalaştırılması ve Hayvancılık Sektöründe Rekabetçiliğin Geliştirilmesi
- 2.2 Mevcut Sanayi Alanlarının Geliştirilmesi ve Markalaştırılması
- 2.3 Katma Değeri Yüksek Alanların Bölge'ye Çekilmesi
- 2.4 Maden Potansiyelinin Etkin ve Verimli Kullanılması
- 2.5 Bölge'nin Yenilenebilir Enerji Potansiyelinin Ortaya Çıkarılması ve Değerlendirilmesi
- 2.6 Bölge Turizminin Rekabetçiliğinin Artırılması
- 2.7 Bölge'nin Dış İlişkilerinin Geliştirilmesi
- 2.8 Yatırımcı ve Girişimcilere Yönelik Finansman, Kurumsal ve Teknik Destek Hizmetlerinin Geliştirilmesi ve Yaygınlaştırılması
- 2.9 İşletmelerin Tanıtım, Markalaşma ve Pazarlama Kapasitelerinin Geliştirilmesi

3.

Sürdürülebilir Çevre ve Mekansal Yerleşim

- 3.1 Doğal Alanların ve Ekolojik Kaynakların Korunması ve Geliştirilmesi
- 3.2 İçme ve Kullanma Suyu Yönetiminin Etkin Bir Şekilde Yapılmasının Sağlanması
- 3.3 Atıksu Yönetiminin Etkin Bir Şekilde Yapılmasının Sağlanması
- 3.4 Çevre Kirliliğinin Önlenmesi
- 3.5 Temiz ve Sürekli Enerji Arzının Sağlanması
- 3.6 Enerji Verimliliği Uygulamalarının Yaygınlaştırılması
- 3.7 Tarımsal Altyapının Güçlendirilmesi
- 3.8 İletişim, Ulaştırma ve Lojistik Altyapısının İyileştirilmesi
- 3.9 Sanayi Bölgelerinin Altyapısının Geliştirilmesi
- 3.10 Kentlerin Güvenli ve Daha Yaşanılabilir Mekanlar Olarak Planlanması ve Geliştirilmesi

4.

Yatay Eksen: Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi

- 4.1 STK'larda, Yerel Yönetimlerde ve Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi

2.3. TRC3 2014-2023 Bölge Planı Öncelik ve Tedbirleri

1.

Beşeri Gelişme ve Sosyal İçerme

Öncelik	Tedbir
1.1 Örgün Eğitime Erişimin Artırılması ve Eğitim Hizmetlerinin İyileştirilmesi	1.1.1. Okuryazarlık oranının artırılması ve eğitim bilincinin yükseltilmesi 1.1.2. Okul öncesi eğitimin planlı olarak yaygınlaştırılması ve kalitesinin artırılması 1.1.3. İlkokulda yüksek olan okullaşma oranının niteliğinin artırılması 1.1.4. Ortaokul okullaşma oranının artırılması 1.1.5. Lise okullaşma ve üniversiteye yerleşme oranlarının artırılması 1.1.6. Öğretmen ve idari personelin Bölge'de çalışma motivasyonunu artırıcı politikaların geliştirilmesinin sağlanması
1.2 Bölge'nin Üretim ve Hizmet İhtiyaçlarını Karşılacak Şekilde Mesleki ve Teknik Eğitimin Yapılandırılması	1.2.1. Sanayide ara eleman ihtiyacının giderilmesi için yüksekokul ve meslek liselerinin kapasite ve kalitesinin artırılması 1.2.2. Emek yoğun sektörlerle yönelik mesleki eğitimin uygulamalı olarak yaygınlaştırılması
1.3 Sağlık Hizmetlerine Erişimin Artırılması ve Hizmet Kalitesinin İyileştirilmesi	1.3.1. Sağlık sektöründeki fiziksel altyapı dağılımının iyileştirilmesi 1.3.2. Sağlık sektöründeki insan kaynağı dağılımının ve motivasyonunun iyileştirilmesi 1.3.3. Acil sağlık hizmetlerinin kapasite ve kalitesinin geliştirilmesi ve kırsal alana erişiminin artırılması 1.3.4. Koruyucu ve önleyici temel sağlık hizmetlerinin etkinliğinin ve kalitesinin artırılması 1.3.5. Sağlıklı hayat tarzının teşviki amacıyla bilinçlendirme faaliyetlerinin artırılması
1.4 Kayıt Dışı İstihdam Oranının Azaltılması	1.4.1. Kayıtlı istihdam konusunda farkındalığın artırılması 1.4.2. İşgücünün eğitim ve istihdam edilebilirlik düzeyinin yükseltilmesi ve nitelikli işgücünün artırılması
1.5 Dezavantajlı Grupların Toplumsal ve Ekonomik Yaşama Katılımının Artırılması	1.5.1. Kırsal ve kentsel yoksullukla etkin mücadelenin sağlanması 1.5.2. Çocuklara ve gençlere sunulan imkanların artırılması 1.5.3. Engellilerin toplumsal ve ekonomik hayata katılmalarının artırılması ve yaşlılara sunulan hizmetlerin iyileştirilmesi 1.5.4. Bölge'de kadın statüsünün iyileştirilmesi ve fırsat eşitliğinin yaratılması
1.6 Kırsal Alan Yaşam Kalitesinin Artırılması	1.6.1. Bölge'nin yerel kaynaklarıyla imal edilebilecek alternatif ve düşük maliyetli yol yapım tekniklerinin fizibilite çalışmalarının yapılması 1.6.2. Köy yollarının standart ve imalatlarını mekansal düzeyde ve alan özelliklerine göre belirleyen master plan ve programların uygulanması 1.6.3. Köy ve mezralarda köy içi abonelik ve sayaç uygulamasına geçilmesinin sağlanması 1.6.4. Kırsal alanlarda yetersiz olan atıksu ve kanalizasyon tesislerinin yaygınlaştırma çalışmalarının yürütülmesi 1.6.5. İçme suyu ve kanalizasyon altyapısı tamamlanan yerleşim birimlerinde köy içi yol ve peyzaj çalışmalarının yapılması 1.6.6. Bölge'deki mevcut açık sistem küçük ölçekli sulama tesislerinin kapalı sistem basınçlı sulama sistemlerine dönüştürülmesi 1.6.7. Merkezi kırsal yerleşim modellerinin geliştirilmesi ve teseline yönelik uygulanabilir kriterler oluşturulması
1.7 Girişimcilik Kültürünün Geliştirilerek İstihdamın Artırılması	1.7.1. Ortaöğretim seviyesinden itibaren müfredata girişimcilik derslerinin eklenmesinin sağlanması 1.7.2. Bölge için Girişimcilik Koordinasyon Kurulu ve bu kurula bağlı inkübatör merkezlerinin kurulması 1.7.3. Mesleki eğitim kurumlarında uygulamalı girişimcilik derslerinin verilmesi 1.7.4. Genç girişimcilerin desteklenmesi ve olası yerel baskıların engellenmesi için tedbirlerin alınması
1.8 Bölge'deki Kültürel Yaşamın Geliştirilmesi ve Sporun Yaygınlaştırılması	1.8.1. Bölge'deki sosyo-kültürel altyapının iyileştirilmesi ve faaliyetlerin artırılması 1.8.2. Bölge'deki spor altyapısının iyileştirilmesi ve faaliyetlerin artırılması

2.

Katma Değerli Üretim ve Hizmet

Öncelik	Tedbir
2.1 Katma Değerli Tarımsal Üretimin Artırılarak Markalaştırılması ve Hayvancılık Sektöründe Rekabetçiliğin Geliştirilmesi	2.1.1. Bitkisel üretimin geliştirilmesi ve katma değeri yüksek ürünlerin üretimine destek verilmesi 2.1.2. Hayvansal üretimin geliştirilmesi ve üretimde verimliliğin artırılması 2.1.3. Bölge'ye özgü, katma değeri yüksek ve gelişme potansiyeli olan ürünlerin markalaşma, tanıtım ve pazarlama çalışmalarının desteklenmesi
2.2 Mevcut Sanayi Alanlarının Geliştirilmesi ve Markalaştırılması	2.2.1. Yeni sanayi alanlarının, bilimsel verilere dayalı analizler sonucunda belirlenmesinin sağlanması
2.3 Katma Değeri Yüksek Alanların Bölge'ye Çekilmesi	2.3.1. Geleneksel yöntemlerle üretilen ürünlerin yenilikçi yöntemler ile geliştirilmesi ve Bölge'de üretilmeyen katma değerli ürünlerin üretilmesinin sağlanması
2.4 Maden Potansiyelinin Etkin ve Verimli Kullanılması	2.4.1. Maden ve endüstriyel hammaddelere yönelik arama, etüt ve proje çalışmalarının yürütülmesi ve rezerv envanter bilgilerinin güncellenmesi 2.4.2. Bölge genelinde petrol, doğalgaz ve asfaltit arama faaliyetlerinin artırılması 2.4.3. Yerel ve ulusal düzeyde, Irak-Türkiye doğalgaz boru hattı projesinin gerçekleştirilmesine yönelik çalışmaların sürdürülmesi 2.4.4. Yapımı planlanan termik santrallerde Temiz Kömür Teknolojilerinin uygulanması ve kontrol/denetim çalışmalarının etkin şekilde yapılmasının sağlanması 2.4.5. Mazıdağı Fosfat Tesislerinde; sülfürik asit, fosforik asit ve diamonyum fosfat fabrikalarının kurulması ve gübre üretimine başlanması 2.4.6. Endüstriyel hammadde (kireçtaşı, mermer, bazalt vb.) üretiminin artırılması ve kaynakların değerlendirilmesine yönelik sektörel çeşitliliğin sağlanması 2.4.7. Bölge'nin madencilik potansiyelinin tanıtılması ve madencilik sektörünün Bölge'ye sağladığı katma değerin artırılması
2.5 Bölge'nin Yenilenebilir Enerji Potansiyelinin Ortaya Çıkarılması ve Değerlendirilmesi	2.5.1. Bölge'deki hidroelektrik potansiyelinin çevresel ve ekolojik şartlar göz önüne alınarak değerlendirilmesi 2.5.2. Bölge'nin biyogaz potansiyelinin araştırılması ve enerji üretimine yönelik fizibilite çalışmalarının desteklenmesi 2.5.3. Yenilenebilir enerji kaynağı potansiyelinin noktasal düzeyde belirlenmesine yönelik araştırma ve fizibilite çalışmalarının desteklenmesi 2.5.4. Özellikle kentsel dönüşüm ve toplu konut projelerinde yenilenebilir enerji kaynakları ile enerji üretiminin teşvik edilmesi
2.6 Bölge Turizminin Rekabetçiliğinin Artırılması	2.6.1. Turizm potansiyelinin geliştirilmesi ve kullanım kapasitesinin artırılması
2.7 Bölge'nin Dış İlişkilerinin Geliştirilmesi	2.7.1. Bölge'nin dış ticaret yapma kapasitesinin artırılması ve firmaların pazar çeşitliliğinin sağlanması
2.8 Yatırımcı ve Girişimcilere Yönelik Finansman, Kurumsal ve Teknik Destek Hizmetlerinin Geliştirilmesi ve Yaygınlaştırılması	2.8.1. Yatırımcılara ve girişimcilere yönelik faiz desteği verilmesinin sağlanması 2.8.2. Bölge yatırımcısına yönelik profesyonel işletme yönetimi eğitimlerinin verilmesi 2.8.3. Bölge'de ortak iş yapma ve ortaklık kültürünün geliştirilmesi
2.9 İşletmelerin Tanıtım, Markalaşma ve Pazarlama Kapasitelerinin Geliştirilmesi	2.9.1. İşletmelerin bilgi teknoloji altyapılarının iyileştirilmesi ve yurtdışı pazar ağlarının genişletilmesinin sağlanması 2.9.2. Bölge'ye özgü ürünlerin markalaştırılması, pazar ve ürün çeşitliliğinin sağlanması

3.

Sürdürülebilir Çevre ve Mekansal Yerleşim

Öncelik	Tedbir
3.1 Doğal Alanların ve Ekolojik Kaynakların Korunması ve Geliştirilmesi	3.1.1. Biyolojik Çeşitlilik Araştırma Sahalarının kurulması ile Bölge'nin biyoçeşitlilik envanter bilgilerinin güncellenmesi 3.1.2. Bölge sınırları içerisinde kalan hassas ekosistemlerin koruma bölgesini de içerecek şekilde sınırlarının belirlenmesi 3.1.3. Erozyona uğrayan alanlar ile ağaçlandırılacak alanların tespit edilmesi ve erozyon önlemeye yönelik teknik-eğitsel çalışmaların yapılması
3.2 İçme ve Kullanma Suyu Yönetiminin Etkin Bir Şekilde Yapılmasının Sağlanması	3.2.1. Su kaynaklarının etkin ve verimli kullanımı için toplumsal bilinci oluşturmaya yönelik eğitsel çalışmaların yapılması 3.2.2. İçme ve kullanma suyu altyapısının iyileştirilmesi 3.2.3. İçme suyu isale ve şebeke hattındaki kayıp ve kaçak oranını azaltıcı çalışmalar yapılması 3.2.4. Su kirliliğinin önlenmesi ve kontrolü amacı ile gerekli teknik, eğitsel ve yönetsel çalışmaların yapılması 3.2.5. İçme suyu arıtma tesislerinin sağlanması ve yaygınlaştırılması
3.3 Atıksu Yönetiminin Etkin Bir Şekilde Yapılmasının Sağlanması	3.3.1. Kanalizasyon altyapısının iyileştirilmesi 3.3.2. Atıksuların arıtmadan deşarj edilmesinin engellenmesi 3.3.3. Atıksu arıtma tesislerinin sağlanması ve yaygınlaştırılması
3.4 Çevre Kirliliğinin Önlenmesi	3.4.1. Katı atıkların kaynağında ayrıştırılmasının sağlanması için gerekli araştırma ve eğitim faaliyetlerinin yapılması 3.4.2. Mevcut ve yeni kurulacak düzenli depolama tesislerine atık ayrıştırma/geri kazanım gibi yan tesislerin kurulması 3.4.3. Mevcut ve yeni kurulacak düzenli depolama tesisleri için aktarma istasyonlarının kurulması 3.4.4. Hava kalitesinin iyileştirilmesi amacıyla kalitesiz kömür kullanımının engellenmesi ve doğal gaz kullanımının teşvik edilmesi 3.4.5. İl ve ilçe bazında hava kalitesi izleme ağına kurulup sürdürülebilirliğinin sağlanması
3.5 Temiz ve Sürekli Enerji Arzının Sağlanması	3.5.1. Bölge'de enerji arzı ve stabilitesi açısından istikrar oluşturulmasının sağlanması 3.5.2. EPDK tarafından belirlenen kayıp-kaçak hedeflerine ulaşılması amacıyla DEDAŞ tarafından gerekli tüm tedbirlerin alınması 3.5.3. Mardin ve Şırnak illerine planlanan süreler içinde doğalgaz arzı ve dağıtım işlemlerinin gerçekleştirilmesi 3.5.4. Tarımsal sulamada enerji kullanımının azaltılmasını sağlayacak GAP sulama projelerinin tamamlanmasının sağlanması 3.5.5. TEİAŞ iletim dağıtım hatları ve trafo merkezleri ile DEDAŞ dağıtım hatlarında modernizasyon çalışmalarının yapılması
3.6 Enerji Verimliliği Uygulamalarının Yaygınlaştırılması	3.6.1. Bölge'de kapsam dahilindeki tüm yapılara Enerji Kimlik Belgesi verilmesine yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi 3.6.2. Bölge'de enerji verimliliği danışmanlık şirketlerinin kurulmasının sağlanması ve enerji yöneticisi sayısının artırılması 3.6.3. Enerji verimliliği konusunda Bölge'deki KOBİ'lerin bilgi ve bilinç düzeyini artıracak faaliyetlerin düzenlenmesi 3.6.4. Sanayi işletmelerinde kojenerasyon/trijenerasyon sistemlerinin yaygınlaştırılması ve teşvik edilmesi 3.6.5. Su ısıtma amaçlı güneş enerjisi sistemlerinin kırsal yerleşim birimleri ve kent merkezlerinde kullanımının yaygınlaştırılması
3.7 Tarımsal Altyapının Güçlendirilmesi	3.7.1. Sulama altyapısının geliştirilmesi 3.7.2. Arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme faaliyetlerinin artırılması 3.7.3. Tarımsal kaynakların korunması ve üretimde sürdürülebilirliğin sağlanması
3.8 İletişim, Ulaştırma ve Lojistik Altyapısının İyileştirilmesi	3.8.1. Ulaşım altyapısının geliştirilmesi 3.8.2. İletişim altyapısının iyileştirilmesi
3.9 Sanayi Bölgelerinin Altyapısının Geliştirilmesi	3.9.1. Sanayi bölgelerinde altyapı (iletişim, ulaşım ve enerji) eksiklerinin tamamlanması ve bu bölgelerin hizmet kalitesinin artırılması
3.10 Kentlerin Güvenli ve Daha Yaşanılabilir Mekanlar Olarak Planlanması ve Geliştirilmesi	3.10.1. Kentsel gelişmenin doğru planlanması ve kentleşme süreçlerinin planlara uygun olarak gerçekleştirilmesi 3.10.2. Bölge kentlerini daha yaşanılabilir kılaacak sosyal donatıların yaygınlaştırılması 3.10.3. Afet risklerini giderme/azaltma amaçlı yaklaşımların benimsenmesinin sağlanması

Yatay Eksen: Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi

Öncelik	Tedbir
4.1 STK'larda, Yerel Yönetimlerde ve Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi	4.1.1. Mesleki ve kişisel gelişim amaçlı hizmet içi eğitimler ile personelin eğitilmesi ve teknik altyapının modernleştirilmesi

2.4. TRC3 2014-2023 Bölge Planı Öncelikleri ve Mardin

TRC3 Bölgesi için belirlenen sektörel gelişme eksenleri, bölge illeri bazında değerlendirildiğinde Mardin'de daha ziyade turizm, hizmetler, lojistik ile tarım ve tarımsal sanayi sektörlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Ayrıca Bölgenin tek serbest bölgesi burada mevcut olup, Türkiye ve Avrupa'nın Ortadoğu'ya çıkış kapısı olan Habur'a 202 km, Suriye'ye açılan Nusaybin Sınır Kapısı'na 60 km, Mardin Havaalanı'na 8 km, Uluslararası Diyarbakır Havaalanı'na 90 km ve Avrupa Ortadoğu Uluslararası Karayolu (İpek Yolu)'na 12 km mesafede bulunmaktadır. Konumu ve sahip olduğu ulaşım avantajları sadece Mardin için değil, Bölge için de ekonomik ve ticari kalkınmada önemli bir rol oynayacaktır. Organize sanayi bölgesi ve Nusaybin sınır kapısının da ilde bulunması Mardin'i öne çıkaran faktörlerdir. Sanayileşme süreci, imalat sanayi, taş ve top-

rağa dayalı sanayi ve tanıma dayalı gıda sanayi ekseninde devam eden ilde bölgenin en geniş tarım arazilerinin bulunması sebebiyle tarım faaliyetleri yaygın şekilde yapılmaktadır. GAP'ın tamamlanmasıyla birlikte ilin ve bölgenin tarımsal üretim ve katma değerinde önemli bir artışın meydana geleceği öngörülmektedir. Sahip olduğu potansiyeller ve eğilimler, Mardin ilinde 2040 yılı için öncül sektörün turizm, ikincisinin hizmetler, üçüncüsünün tarım ve dördüncüsünün sanayi olarak öngörülmesinde etkili olmaktadır.

Mardin ilinde öne çıkan turizm, hizmetler, lojistik ile tarım ve tarımsal sanayi-sektörlerinin gelişimine yönelik öncelikler ve tedbirler, TRC3 2014-2023 Bölge Planı stratejik çerçevesi ekseninde aşağıdaki tablolarda detaylandırılmıştır.

Tablo 1. TRC3 2014-2023 Bölge Planı Ekseninde Mardin'de Turizm Sektörü

	Beşeri Gelişme Ve Sosyal İçerme	Katma Değerli Üretim ve Hizmet	Sürdürülebilir Çevre ve Mekansal Yerleşim
Turizm	Öncelik 1.4. Kayıt Dışı İstihdam Oranının Azaltılması	Öncelik 2.6. Bölge Turizminin Rekabetçiliğinin Artırılması	Öncelik 3.1. Doğal Alanların ve Ekolojik Kaynakların Korunması ve Geliştirilmesi
	Tedbir 1.4.2. İşgücünün eğitim ve istihdam edilebilirlik düzeyinin yükseltilmesi ve nitelikli işgücünün artırılması	Tedbir 2.6.1. Turizm potansiyelinin geliştirilmesi ve kullanım kapasitesinin artırılması	Tedbir 3.1.2. Bölge sınırları içerisinde kalan hassas ekosistemlerin koruma bölgesini de içerecek şekilde sınırlarının belirlenmesi

Öncelik 1.8. Bölge'deki Kültürel Yaşamın Geliştirilmesi ve Sporun Yaygınlaştırılması	Öncelik 2.8. Yatırımcı ve Girişimcilere Yönelik Finansman, Kurumsal ve Teknik Destek Hizmetlerinin Geliştirilmesi ve Yaygınlaştırılması	Öncelik 3.8. İletişim, Lojistik ve Ulaşım Altyapısının iyileştirilmesi
Tedbir 1.8.1. Bölge'deki sosyo-kültürel altyapının iyileştirilmesi ve faaliyetlerin artırılması	Tedbir 2.8.2. Bölge yatırımcısına yönelik profesyonel işletme yönetimi eğitimlerinin verilmesi	Tedbir 3.8.1. Ulaşım altyapısının geliştirilmesi
	Öncelik 2.9. İşletmelerin Tanıtım, Markalaşma ve Pazarlama Kapasitelerinin Geliştirilmesi	Öncelik 3.10. Kentlerin Güvenli ve Daha Yaşanılabilir Mekanlar Olarak Planlanması ve Geliştirilmesi
	Tedbir 2.9.1. İşletmelerin bilgi teknoloji altyapılarının iyileştirilmesi ve yurtdışı pazar ağlarının genişletilmesinin sağlanması	Tedbir 3.10.1. Kentsel gelişimin doğru planlanması ve kentleşme süreçlerinin planlara uygun olarak gerçekleştirilmesi

Tablo 2. TRC3 2014-2023 Bölge Planı Ekseninde Mardin'de Hizmetler Sektörü

	Beşeri Gelişme Ve Sosyal İçerme	Katma Değerli Üretim ve Hizmet	Sürdürülebilir Çevre ve Mekansal Yerleşim
Hizmetler	Öncelik 1.2. Bölge'nin Üretim ve Hizmet İhtiyaçlarını Karşılacak Şekilde Mesleki ve Teknik Eğitimin Yapılandırılması	Öncelik 2.7. Bölgenin Dış İlişkilerinin Geliştirilmesi	Öncelik 3.5. Temiz ve Sürekli Enerji Arzının Sağlanması
	Tedbir 1.2.2. Emek yoğun sektörlerle yönelik mesleki eğitimin uygulamalı olarak yaygınlaştırılması	Tedbir 2.7.1. Bölge'nin dış ticaret yapma kapasitesinin artırılması ve firmaların pazar çeşitliliğinin sağlanması	Tedbir 3.5.1. Bölge'de enerji arzı ve stabilitesi açısından istikrar oluşturulmasının sağlanması
	Öncelik 1.4. Kayıt Dışı İstihdam Oranının Azaltılması	Öncelik 2.8. Yatırımcı ve Girişimcilere Yönelik Finansman, Kurumsal ve Teknik Destek Hizmetlerinin Geliştirilmesi ve Yaygınlaştırılması	Tedbir 3.5.3. Mardin ve Şırnak illerine planlanan süreler içinde doğalgaz arzı ve dağıtım işlemlerinin gerçekleştirilmesi
	Tedbir 1.4.2. İşgücünün eğitim ve istihdam edilebilirlik düzeyinin yükseltilmesi ve nitelikli işgücünün artırılması	Tedbir 2.8.3. Bölge'de ortak iş yapma ve ortaklık kültürünün geliştirilmesi	Öncelik 3.8. İletişim, Ulaştırma ve Lojistik Altyapısının iyileştirilmesi
	Öncelik 1.7. Girişimcilik Kültürünün Geliştirilerek İstihdamın Artırılması	Öncelik 2.9. İşletmelerin Tanıtım, Markalaşma ve Pazarlama Kapasitelerinin Geliştirilmesi	Öncelik 3.10. Kentlerin Güvenli ve Daha Yaşanılabilir Mekanlar Olarak Planlanması ve Geliştirilmesi
	Tedbir 1.7.4. Genç girişimcilerin desteklenmesi ve olası yerel baskıların engellenmesi için tedbirlerin alınması	Tedbir 2.9.1. İşletmelerin bilgi teknoloji altyapılarının iyileştirilmesi ve yurtdışı pazar ağlarının genişletilmesinin sağlanması	Tedbir 3.8.1. Ulaşım altyapısının geliştirilmesi
			Tedbir 3.10.2. Bölge kentlerini daha yaşanılabilir kılacak sosyal donatıların yaygınlaştırılması

Tablo 3. TRC3 2014-2023 Bölge Planı Ekseninde Mardin'de Lojistik Sektörü

Beşeri Gelişme Ve Sosyal İçerme		Katma Değerli Üretim ve Hizmet	Sürdürülebilir Çevre ve Mekansal Yerleşim
Lojistik	Öncelik 1.2.Bölge'nin Üretim ve Hizmet İhtiyaçlarını Karşılacak Şekilde Mesleki ve Teknik Eğitimin Yapılandırılması Tedbir 1.2.2. Emek yoğun sektörlerle yönelik mesleki eğitimin uygulamalı olarak yaygınlaştırılması	Öncelik 2.7.Bölgenin Dış İlişkilerin Geliştirilmesi Tedbir 2.7.1. Bölge'nin dış ticaret yapma kapasitesinin artırılması ve firmaların pazar çeşitliliğinin sağlanması	Öncelik 3.5. Temiz ve Sürekli Enerji Arzının Sağlanması, Tedbir 3.5.1. Bölge'de enerji arzı ve stabilitesi açısından istikrar oluşturulmasının sağlanması
	Öncelik 1.7.Girişimcilik Kültürünün Geliştirilerek İstihdamın Artırılması Tedbir 1.7.4. Genç girişimcilerin desteklenmesi ve olası yerel baskıların engellenmesi için tedbirlerin alınması	Öncelik 2.8. Yatırımcı ve Girişimcilere Yönelik Finansman,Kurumsal ve Teknik Destek Hizmetlerinin Geliştirilmesi ve Yaygınlaştırılması Tedbir 2.8.3. Bölge'de ortak iş yapma ve ortaklık kültürünün geliştirilmesi	Öncelik 3.8. İletişim, Ulaştırma Ve Lojistik Altyapısının İyileştirilmesi Tedbir 3.8.1. Ulaşım altyapısının geliştirilmesi
			Öncelik 3.9.Sanayi Bölgelerinin Altyapısının Geliştirilmesi Tedbir 3.9.1. Sanayi bölgelerinde altyapı (iletişim, ulaşım ve enerji) eksiklerinin tamamlanması ve bu bölgelerin hizmet kalitesinin artırılması

Tablo 4. TRC3 2014-2023 Bölge Planı Ekseninde Mardin'de Tarım ve Tarımsal Sanayi Sektörü

Beşeri Gelişme Ve Sosyal İçerme		Katma Değerli Üretim ve Hizmet	Sürdürülebilir Çevre ve Mekansal Yerleşim
Tarım ve Tarımsal Sanayi	Öncelik 1.5. Dezavantajlı Grupların Toplumsal ve Ekonomik Yaşama Katılımının Artırılması Tedbir 1.5.1. Kırsal ve kentsel yoksullukla etkin mücadele sağlanması	Öncelik 2.1. Katma Değerli Tarımsal Üretimin Artırılarak Markalaştırılması ve Hayvancılık Sektöründe Rekabetçiliğin Geliştirilmesi Tedbir 2.1.1. Bitkisel üretimin geliştirilmesi ve katma değeri yüksek ürünlerin üretimine destek verilmesi Tedbir 2.1.2. Hayvansal üretimin geliştirilmesi ve üretimde verimliliğin artırılması Tedbir 2.1.3. Bölge'ye özgü, katma değeri yüksek ve gelişme potansiyeli olan ürünlerin markalaşma, tanıtım ve pazarlama çalışmalarının desteklenmesi	Öncelik 3.1. Doğal Alanların ve Ekolojik Kaynakların Korunması ve Geliştirilmesi Tedbir 3.1.2. Bölge sınırları içerisinde kalan hassas ekosistemlerin koruma bölgesini de içerecek şekilde sınırlarının belirlenmesi Tedbir 3.1.3. Erozyona uğrayan alanlar ile ağaçlandırılacak alanların tespit edilmesi ve erozyon önlemeye yönelik teknik-eğitsel çalışmaların yapılması
	Öncelik 1.6. Kırsal Alan Yaşam Kalitesinin Artırılması Tedbir 1.6.4. Kırsal alanlarda yetersiz olan atıksu ve kanalizasyon tesislerinin yaygınlaştırma çalışmalarının yürütülmesi Tedbir 1.6.6. Bölge'deki mevcut açık sistem küçük ölçekli sulama tesislerinin kapalı sistem basınçlı sulama sistemlerine dönüştürülmesi	Öncelik 2.3. Katma Değeri Yüksek Alanların Bölgeye Çekilmesi Tedbir 2.3.1. Geleneksel yöntemlerle üretilen ürünlerin yenilikçi yöntemler ile geliştirilmesi ve Bölge'de üretilmeyen katma değerli ürünlerin üretilmesinin sağlanması	Öncelik 3.2. İçme ve Kullanma Suyu Yönetiminin Etkin Bir Şekilde Yapılmasının Sağlanması Tedbir 3.2.2. İçme ve kullanma suyu altyapısının iyileştirilmesi Tedbir 3.2.5. İçme suyu arıtma tesislerinin sağlanması ve yaygınlaştırılması

	Öncelik 2.5. Bölge'nin Yenilenebilir Enerji Potansiyelinin Ortaya Çıkarılması ve Değerlendirilmesi Tedbir 2.5.3. Yenilenebilir enerji kaynağı potansiyelinin noktasal düzeyde belirlenmesine yönelik araştırma ve fizibilite çalışmalarının desteklenmesi	Öncelik 3.3.Atıksu Yönetiminin Etkin Bir Şekilde Yapılmasının Sağlanması Tedbir 3.3.1. Kanalizasyon altyapısının iyileştirilmesi Tedbir 3.3.3.Atıksu arıtma tesislerinin sağlanması ve yaygınlaştırılması
	Öncelik 2.7. Bölge' nin Dış İlişkilerinin Geliştirilmesi Tedbir 2.7.1. Bölge'nin dış ticaret yapma kapasitesinin artırılması ve firmaların pazar çeşitliliğinin sağlanması	Öncelik 3.4. Çevre Kirliliğinin Önlenmesi Tedbir 3.4.1. Katı atıkların kaynağında ayrıştırılmasının sağlanması için gerekli araştırma ve eğitim faaliyetlerinin yapılması
	Tedbir 2.9.1. İşletmelerin bilgi teknoloji altyapılarının iyileştirilmesi ve yurtdışı pazar ağlarının genişletilmesinin sağlanması Tedbir 2.9.2. Bölge'ye özgü ürünlerin markalaştırılması, pazar ve ürün çeşitliliğinin sağlanması	Öncelik 3.5. Temiz ve Sürekli Enerji Arzının Sağlanması Tedbir 3.5.1. Bölge'de enerji arzı ve stabilitesi açısından istikrar oluşturulmasının sağlanması
		Öncelik 3.8. İletişim, Ulaştırma Ve Lojistik Altyapısının İyileştirilmesi Tedbir 3.8.1. Ulaşım altyapısının geliştirilmesi

3.ONUNCU KALKINMA PLANI POLİTİKALARINA GENEL BAKIŞ

Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yıl ufkunu ortaya koyan 2023 vizyonu ve katılımcı bir yaklaşımla hazırlanan Onuncu Kalkınma Planı bu yüksek hedeflere ulaşmada çok önemli bir yol haritası sunmuştur. Onuncu Kalkınma Planında ülkemizin ekonomik ve sosyal kalkınma süreci bütüncül, kapsayıcı ve çok boyutlu bir bakış açısıyla ele alınmış; insan odaklı kalkınma anlayışı ortaya konulmuştur. Bu çerçevede Plan, yüksek, istikrarlı ve kapsayıcı ekonomik büyümenin yanı sıra hukukun üstünlüğü, bilgi toplumu, uluslararası rekabet gücü, insani geliş-

mişlik, çevrenin korunması ve kaynakların sürdürülebilir kullanımı gibi unsurları kapsamaktadır.

Onuncu Kalkınma Planının temel amacı uluslararası değer zinciri hiyerarşisinde üst basamaklara çıkmış, yüksek gelir grubu ülkeler arasına girmiş ve mutlak yoksulluk sorununu çözmüş bir ülke konumuna gelmektir. 10. Kalkınma Planı 4 ana gelişme ekseninden oluşmaktadır. Bu eksenler aşağıda sıralanmıştır:

► Nitelikli İnsan, Güçlü Toplum

► Yenilikçi Üretim, İstikrarlı Yüksek Büyüme

► Yaşanabilir Mekânlar, Sürdürülebilir Çevre

► Kalkınma İçin Uluslararası İş Birliği

10. Kalkınma Planında bu gelişme eksenleri altında amaçlar hedefler ve politikalar oluşturulmuştur. Ülkemizin yüksek gelir grubu ülkeler arasına girmesi, Sermaye birikimi ve sanayileşme sürecinin hızlandırılmasını, Ülkemizin kaynaklarının üretken alanlarda kullanılması, yenilikçi üretim kapasitesinin yükseltilmesi, yenilikleri üretim yapısıyla bütünleştirilerek üretim yapısında dönüşümün sağlanması hedeflenmektedir. Bu çerçevede bazı hedefler aşağıdaki gibidir:

► Onuncu Kalkınma Planı Yıllık ortalama yüzde 5,5 büyüme oranına ulaşmayı,

► Toplamda 4 milyon yeni iş ve istihdam yaratılmasını,

► İstanbul'un küresel finans merkezleri endeksinde ilk 25 içine girmesini,

► Kamu kesimi borçlanma gereğinin tedricen azaltılarak GSYH'nın yüzde 0,5'ine indirilmesini,

► 2018 yılında kamu sabit sermaye yatırımlarının GSYH'ya oranını yüzde 4,8'e çıkarmayı, özel yatırımları ise yüzde 19,3'e çıkarmayı,

► Ar-Ge harcamalarının milli gelire oranını yüzde 1,8'e çıkarmayı,

► İmalat sanayi ihracatını 257 milyar dolara yükseltmeyi,

► Toplulaştırılan araziye yaklaşık ikiye katlayarak 8 milyon hektara çıkarmayı

► İşletmeye açılan sulama alanını 2,9 milyon hektardan 3,8 milyon hektara çıkarmayı,

► Elektrikte kurulu gücü 58 bin MW'tan 78 bin MW'a çıkarmayı

► Bölünmüş yol ağını otoyol dahil yaklaşık 30 bin km'ye, işletmeye açılacak hızlı tren hatlarını ise 2.500 km'ye ulaştırmayı,

► Turizmde yabancı ziyaretçi sayısını 42 milyon kişiye, turizm gelirini 45 milyar dolara çıkarmayı,

► Kayıt dışı istihdamı yüzde 37,5'ten yüzde 30'a düşürmeyi,

► Atık su hizmeti verilen belediye nüfusunu yüzde 80'e, düzenli depolamadan yararlanan belediye nüfusunu ise yüzde 85'e ulaştırmayı hedeflemektedir.

Bu gelişme eksenleri altındaki hedef ve politikalar TRC3 Bölgesi Bölge Planı politikaları oluşturulurken göz önünde bulundurulmuştur. 10. Kalkınma Planına uyumlu olarak, özellikle "Yaşanabilir Mekânlar, Sürdürülebilir Çevre" eksenindeki "Bölgesel Gelişme ve Bölgesel Rekabet Edebilirlik" politikasının gerçekleştirilmesini sağlamak üzere hazırlanan Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi'nin (BGUS) (2014-2023) kapsamında yer alan yatay ve dikey eksenler ve politikalar bölge planı politikaları ile güçlü bir ilişki ve uyum içindedir. Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi'nin bölgesel çekim merkezleri politikası doğrultusunda başta Diyarbakır olmak üzere Bölge merkezlerinin bölgesel büyüme odakları olarak geliştirilmesi, hinterlandı üzerindeki ekonomik etkileri, kentsel ve kırsal yaşam kalitesi ve çekiciliğinin artırılmasına dönük politikalar belirlenmiştir.

Bölge Planı 10. Kalkınma Planında yer alan ulusal öncelikler ve kalkınma hedefleri, Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi ve diğer ulusal strateji belgeleri ve GAP hedefleri gözetilerek, yerel düzey-

de katılımcı süreçlerle elde edilen öncelikler ve ihtiyaçlar ile uyumlaştırılarak, kullanılan analitik yöntemler ışığında hazırlanmıştır. TRC3 (Mardin-Batman-Siirt-Şırnak) 2014-2023 Bölge Planı hedeflerinin gerçekleştirilmesi ile ülke seviyesinde kalkınmaya katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

10. Kalkınma Planı'nda yer alan "Yenilikçi Üretim ve İstikrarlı Yüksek Büyüme" temel hedefi ile "Bölgesel Gelişme ve Bölgesel Rekabet Edebilirlik" politikası, Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisinde yer alan "Bölgesel Büyüme Odaklarıyla Geri Kalmış Yörelere Kalkınmanın Tetiklenmesi" mekânsal amacı ile "Bölgelerin Yenilik Kapasitesi ve Rekabet Gücünün Geliştirilmesi" yatay amacı, 2013-2015 Orta Vadeli Programın "Bölgesel Gelişme Ve Bölgesel Gelişmişlik Farklarının Azaltılması" gelişme eksenini **"Katma Değerli Üretim ve Hizmet"** gelişme ekseninin üst ölçekli plan kararlarını oluşturmaktadır. Bunun yanında Sanayi Stratejisi Belgesi, KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı, Türkiye Turizm Stratejisi, Girdi Tedarik Stratejisi ile GAP Eylem Planı hedefleri gelişme ekseninde bulunan politika alanlarında gözetilmektedir.

"Beşeri Gelişme ve Sosyal İçerme" eksenini 10. Kalkınma Planındaki "Nitelikli İnsan Güçlü Toplum" başlığı ile uyumludur. Orta Vadeli Programdaki (2013-2015) İstihdamın Arttırılması eksenindeki Eğitimin İşgücü Talebine Duyarlılığının Arttırılması, Beşeri Gelişme ve Sosyal İçerme eksenindeki

Eğitim ve Sağlık Sistemlerinin Geliştirilmesi, Gelir Dağılımının İyileştirilmesi, Sosyal İçermenin Sağlanması ve Yoksullukla Mücadele Edilmesi, Bölgesel Gelişme ve Bölgesel Gelişmişlik Farklarının Azaltılması eksenindeki Yerel Düzeyde Kurumsal Kapasitenin Arttırılması, Kamu Hizmetlerinde Kalite ve Etkinliğin Arttırılması ekseninde Kamu Kesiminde İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi başlıklarıyla paralellik arz etmektedir. Benzer şekilde **"Beşeri Gelişme ve Sosyal İçerme"** eksenini Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (2013-2023) belgesinin Bölgesel Gelişme Vizyonu ve Stratejileri altında Mekânsal Amaçlar bölümündeki Bölgesel Büyüme Odaklarıyla Geri Kalmış Yörelere Kalkınmanın Tetiklenmesi başlığı altındaki Beşeri ve Sosyal Sermayenin Geliştirilmesi politikası ile uyumludur. Bu eksen oluşturulurken 2013-2017 GAP Eylem Planının Sosyal Gelişmenin Sağlanması eksenini de dikkate alınmıştır.

2023 hedeflerine ve Onuncu Kalkınma Planının amaçlarına ulaşılabilmesi açısından önem taşıyan, temel yapısal sorunlara çözüm olabilecek, dönüşüm sürecine katkıda bulunabilecek, genellikle birden fazla bakanlığın sorumluluk alanına giren, kurumlar arası etkinlik koordinasyon ve sorumluluk gerektiren kritik reform alanları için "Öncelikli Dönüşüm Programları" tasarlanmıştır. Söz konusu programların listesi aşağıda verilmiştir.

Öncelikli Dönüşüm Programları

1. Üretimde Verimliliğin Arttırılması Programı
2. İthalata Olan Bağımlılığın Azaltılması Programı
3. Yurtiçi Tasarrufların Arttırılması ve İsrafın Önlenmesi Programı
4. İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Programı
5. Kamu Harcamalarının Rasyonelleştirilmesi Programı
6. Kamu Gelirlerinin Kalitesinin Arttırılması Programı
7. İş ve Yatırım Ortamının Geliştirilmesi Programı
8. İşgücü Piyasasının Etkinleştirilmesi Programı
9. Kayıt Dışı Ekonominin Azaltılması Programı
10. İstatistik Bilgi Altyapısını Geliştirme Programı
11. Öncelikli Teknoloji Alanlarında Ticarileştirme Programı
12. Kamu Alımları Yoluyla Teknoloji Geliştirme ve Yerli Üretim Programı

13. Yerli Kaynaklara Dayalı Enerji Üretim Programı
14. Enerji Verimliliğinin Geliştirilmesi Programı
15. Tarımda Su Kullanımının Etkinleştirilmesi Programı
16. Sağlık Endüstrilerinde Yapısal Dönüşüm Programı Sağlık Turizminin Geliştirilmesi Programı
17. Taşımacılıktan Lojistiğe Dönüşüm Programı
18. Temel ve Mesleki Becerileri Geliştirme Programı
19. Nitelikli İnsan Gücü İçin Çekim Merkezi Programı
20. Sağlıklı Yaşam ve Hareketlilik Programı
21. Ailenin ve Dinamik Nüfus Yapısının Korunması Programı
22. Yerelde Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi Programı
23. Rekabetçiliği ve Sosyal Uyumunu Geliştiren Kentsel Dönüşüm Programı
24. Kalkınma İçin Uluslararası İşbirliği Altyapısının Geliştirilmesi Programı

4. MARDİN İLİ ON BİRİNCİ KALKINMA PLANI YEREL PAYDAŞ TOPLANTILARI VE SONUÇLAR

4.1. Yerel Paydaş Toplantı Bilgileri

Kalkınma Bakanlığı önderliğinde başlatılan ve Ülkemizin gelecek beş yıl içinde ulaşmak istediği hedefleri ortaya koyacak olan On Birinci Ulusal Kalkınma Planı (2019-2023) hazırlıkları kapsamında Ajansımız tarafından Mardin ilinde yerel paydaş toplantıları düzenlenmiştir. 13 Şubat 2018 Salı günü Hilton GardenInn Otel'de gün boyu süren toplantıların sabahki oturumu tüm yerel paydaşları kapsayacak şekilde geniş katılımlı olarak düzenlenmiş, öğleden sonra ise kadınlara ve gençlere yönelik olmak üzere iki özel oturum gerçekleş-

tirilmiştir. Geniş katılımlı toplantıya kaymakamlıklar, il-ilçe müdürlükleri, belediyeler, ticaret ve sanayi odaları, ziraat odaları, borsalar, üniversite, esnaf ve sanatkarlar odası ve demeklerden 88 katılımcı iştirak etmiştir. Öğleden sonra gerçekleştirilen kadınlara yönelik yerel paydaş toplantısına belediyeler, OSB, il-ilçe müdürlükleri ve demeklerden 19 katılımcı; gençlere yönelik yerel paydaş toplantısına ise belediyeler, OSB, il-ilçe müdürlükleri ve demeklerden 10 kişi katılım sağlamıştır. Toplantılarda katılımcılar oylama ve öneri sunma konusunda istekli davranmışlardır.

Yöntem

Geniş katılımlı toplantıda öncelikle verilen 17 başlık içerisinde (demokrasi, adalet, güvenlik, eğitim, sağlık, tarım ve kırsal kalkınma, istihdam, turizm, teknolojiye dayalı yenilikçi ve rekabetçi üretim, gelir dağılımı, ekonomik istikrar, bölgesel gelişme, enerji, bilgi ve iletişim teknolojileri, kentsel yaşam, ulaştırma, kamu hizmet sunumu ve yönetim, çevre, uluslararası işbirliklerinin geliştirilmesi) puanlama yöntemiyle illerin öncelikleri ve bu öncelikler altında izlenecek politikalar belirlenmiştir. Sonrasında da masa çalışmalarıyla katılımcıların görüş ve önerileri alınarak tespit edilen politikalar için alınacak tedbirler ortaya konulmuştur.

Toplamda 7 masada öncelikler ve politikalar puanlanmıştır. İlk oylama, Bakanlık tarafından belirlenen 17 başlık içerisinde Mardin ilinin ilk 5 önceliğinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Tüm katılımcılar kendilerine tanınan 5 puanlık haklarını kullanarak 17 başlığı puanlamışlardır (bir önceliğe birden fazla puan

verme hakkı da tanınmıştır). Katılımcıların göreceği şekilde her bir masa tarafından verilen toplam puanlar ekrana yansıtılmış ve tüm masalardan gelen puanların toplanmasıyla en yüksek puan alan ilk 5 öncelik belirlenmiştir. Belirlenen her 5 öncelik için ikiyeşer politikanın tespit edilmesi için ikinci oylama yapılmıştır. Katılımcılar, kendilerine tanınan ikiyeşer politika seçme hakkını kullanarak önceki oylamada belirlenen 5 öncelik için politikalar seçmişlerdir. Masalardan gelen toplam puanlar yine ekrana yansıtılarak her öncelik için en fazla puan alan ikiyeşer politika belirlenmiştir. Geniş katılımlı toplantının son aşamasında ise tespit edilen tüm politikalar için alınacak tedbirler belirlenmiştir. Bu oturumda önceliklere göre masalar yeniden düzenlenmiş (Demokrasi, Adalet, Güvenlik önceliği için iki masa oluşturulmuştur) ve katılımcılar görüş vermek istedikleri masalara geçmişlerdir. Masalarda bulunan moderatörler, katılımcıların tedbirler için sundukları önerilerini not etmişlerdir.

Puanlama Sonuçları

Tablo 5.Mardin ili öncelik sıralaması ve aldıkları toplam puanlar

No	Öncelikler	Puan							Toplam
		Masa 1	Masa 2	Masa 3	Masa 4	Masa 5	Masa 6	Masa 7	
1	Demokrasi, Adalet, Güvenlik	5	13	21	12	11	6	24	92
3	Eğitim	11	15	7	15	5	17	16	86
4	Sağlık	4	5	3	6	3	3	11	35
10	Tarım ve Kırsal Kalkınma	5	7	1	3	6	8	4	34
6	İstihdam	2	5	2	3	5	7	9	33
14	Turizm		2	12	2	1	6	2	25
8	Teknolojiye Dayalı Yenilikçi ve Rekabetçi Üretim	5	6	1	3		1	4	20
5	Gelir Dağılımı	2	3	1	4	1	2	5	18
7	Ekonomik İstikrar	1	1		1	3	1	9	16
15	Bölgesel Gelişme	1	2	1	1	5		4	14
12	Enerji	2		5	2	2		2	13
9	Bilgi ve İletişim Teknolojileri	2	3			2	1	1	9
16	Kentsel Yaşam			4			1	4	9
11	Ulaştırma		1	2				2	5
2	Kamu Hizmet Sunumu ve Yönetişim		0	1	1			2	4
13	Çevre		1		2			1	4
17	Uluslararası İşbirliklerinin Geliştirilmesi		1			1			2

Tablo 6.Mardin ili için belirlenen öncelikler kapsamında politikaların sıralaması ve aldıkları toplam puanlar.

Öncelik 1:Demokrasi, Adalet, Güvenlik

Politika	Toplam
b. Adalet sisteminin daha hızlı ve etkin çalışması	52
d. Özgürlük-güvenlik dengesinin korunması	31
c. Dış tehditler ve terörle etkin mücadele edilmesi	27
a. Karar alma mekanizmalarında katılımcılık imkânlarının artırılması	26
e. Özel hayatın ve kişisel verilerin mahremiyetinin korunması	20

Öncelik 2:Eğitim

Politika	Toplam Puan
e. Müfredatın, öğrenci yeteneklerini geliştirecek ve ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde geliştirilmesi	43
a. Herkese eşit koşullarda iyi eğitim verilmesi	37
d. Öğretmen ve eğitimci niteliklerinin artırılması	34
f. Eğitimin teknolojik ve mekânsal altyapısının geliştirilmesi	19
g. Üniversitelerin ulusal ve yerel önceliklere göre uzmanlaşması	11
b. Ailelerin, eğitimdeki rolleri konusunda bilinçlendirilmesi	7
c. Okul öncesi eğitim imkânlarının artırılması	5

Öncelik 3:Sağlık

Politika	Toplam Puan
b. Sağlık hizmetlerinde kalitenin artırılması	53
c. Vatandaşa yansıyan ilaç ve bakım maliyetlerinin azaltılması	43
a. Sağlık hizmetlerinin kademelendirilerek, hizmetlere erişim	25
e. Özel sağlık hizmetlerinde kalite ve maliyete yönelik denetimler	17
d. Sağlık sigortalının geliştirilmesi	12

Öncelik 4:Tarım ve Kırsal Kalkınma

Politika	Toplam Puan
a. Tarımsal ürünlerde dışa bağımlı olmadan, yeterli ve sağlıklı gıda üretiminin gerçekleştirilmesi	59
e. Kırsal nüfusun muhafaza edilmesine yönelik aile işletmeciliğinin güçlendirilmesi	27
b. Tarım ve gıda ürünlerinin kalitesinin artırılarak pazara erişim	25
d. Teknoloji kullanımı, sulama altyapısı ve arazi toplulaştırma hizmetlerinin yaygınlaştırılması	19
c. Üreticinin bilgiye erişim ve örgütlenme imkânlarının geliştirilmesi	12
f. Kırsal alanda alternatif gelir imkânlarının oluşturulması	12

Öncelik 5:İstihdam

Politika	Toplam Puan
b. Çalışanlar ve iş arayanların yetenekleri ile iş dünyasının ihtiyaç duyduğu yetenekler arasındaki uyumsuzlukların azaltılması	46
a. Mesleki eğitim kalitesinin artırılması	42
d. Gençlerin istihdam imkânlarının artırılması	38
c. Kadın istihdamının artırılması	20
e. Sigortalı çalışmanın yaygınlaştırılması	9
f. Ülkemizde geçici koruma altındaki diğer ülke vatandaşlarından çalışmakta olanların kayıt altına alınması	5

4.2. 11.Kalkınma Planına Yönelik Öncelik ve Tedbirler**Öncelik 1: Demokrasi, Adalet, Güvenlik (Masa 1)****Politika 1:Adalet sisteminin daha hızlı ve etkin çalışması**

1. Tedbir: Yargı tarafsızlığı ve bağımsızlığının sağlanmasına yönelik düzenlemeler yapılması,
2. Tedbir: Hakimlerin bağımsız karar almasını noktasında güvence sağlanması,
3. Tedbir: Hızlı karar alınabilmesine yönelik mahkemelerdeki bürokratik işlemlerin azaltılması ve sistemi hızlandıracak düzenlemeler yapılması,
4. Tedbir: Adaletle bağlı bir toplumun inşasına dönük, ahlaklı, erdem ve vicdan sahibi bireyler yetiştirilmesi,
5. Tedbir: Adil bir hukuk düzeni sağlanmasına dönük şeffaf işleyişin sağlanması,
6. Tedbir: OHAL uygulamalarının hukuk ekseninde yürütülmesi,
7. Tedbir: Mahkemeler için doğru bir iş yükü planlaması yapılması, adli tatilin kaldırılması, mesai saatlerinin iş odaklı düzenlenmesi.

Politika 2:Özgürlük-güvenlik dengesinin korunması

1. Tedbir: Güvenli bir vatanın/toplumun inşasına dönük, ahlaklı ve erdemli bireyler yetiştirilmesi,
2. Tedbir: Farklılıkları güç gören bir anlayışla demokratik kazanımların artırılması,
3. Tedbir: OHAL uygulamalarının hak ve hukuk ekseninde yürütülmesi,
4. Tedbir: Güvenlik bürokrasisi ile sivil toplumun, daha aktif birlikteliğinin sağlanması,
5. Tedbir: Terör ve terörizmle mücadele edilmesi ancak vatandaşın temel hak ve özgürlüklerinin her koşulda teminat altına alınması,
6. Tedbir: Suç eylemine teşvik etmediği müddetçe düşünce özgürlüğünün teminat altına alınması.

Öncelik 1: Demokrasi, Adalet, Güvenlik (Masa 2)**Politika 1:Adalet sisteminin daha hızlı ve etkin çalışması**

1. Tedbir: Yargılamaların zorunlu olmadıkça esasen tutuksuz yapılması,
2. Tedbir: Yargı süreçlerinin hızlı işlemesi – basit işlemler için zaman kaybedilmemesi,
3. Tedbir: Yeterli sayıda ve nitelikli hakim-savcı istihdam edilmesi – hakim ve savcılar objektif kriterlere göre seçilmesi ve uzmanlaşmalarının sağlanması,
4. Tedbir: Yargı erkine müdahalelerden kaçınılması, yargıya güvenilmesi,
5. Tedbir: Yargılamada yerel dillerin kullanımının etkinleştirilmesi.

Politika 2:Özgürlük-güvenlik dengesinin korunması

1. Tedbir: Kişisel hak ve özgürlükleri kısıtlayan, sadece güvenlik boyutunun dikkate alındığı yasal değişikliklerden kaçınılması ve güvenlik politikalarının demokratikleşme ekseninde belirlenmesi,
2. Tedbir: Keyfi uygulamalardan arındırılmış ,suçlar sabit olmadıkça herkese eşit muamele öngören bir güvenlik yaklaşımının belirlenmesi,
3. Tedbir: Özgürlük ve demokrasinin eğitimle içselleştirilmesi, kolluk kuvvetlerinin eğitim ve kültür düzeyinin yükseltilmesi,
- 4.Tedbir: Sadece istihbari bilgiye dayalı muamelelerden kaçınılması ve güvenlik soruşturmalarnın birey ile sınırlandırılması,
- 5.Tedbir: Devletine bağlı ve aynı zamanda demokrasiyi içselleştirmiş sivil toplumun kurumsallaştırılması.

Öncelik 2: Eğitim**Politika 1:Müfredatın, öğrenci yeteneklerini geliştirecek ve ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde geliştirilmesi**

1. Tedbir: Okullarda yetenek taramasının yapılması,
2. Tedbir: Kendini kanıtlamış devletlerin eğitim sistemlerinin ülkemize de getirilerek uygulanması,
3. Tedbir: Ezberci Müfredat yerine günlük yaşama dayalı müfredatın uygulanması,
- 4.Tedbir: Müfredatta coğrafyayı yansıtacak seçmeli derslerin verilmesi,
- 5.Tedbir: Rehberlik müfredatının daha bilinçlendirici ve yönlendirici hale getirilmesi.

Politika 2: Herkese eşit koşullarda iyi eğitim verilmesi

1. Tedbir: Hafta sonu taşımacılığının köylere de ulaştırılması ve birleştirilmiş sınıflar aracılığıyla taşınalı eğitim merkezlerinin kurulması,
2. Tedbir: Okulların fiziki şartlarının uygun hale getirilmesi,
3. Tedbir: Okulların imkan eksikliklerinin giderilmesi (Spor Salonu, Laboratuvar, Kütüphane gibi),
- 4.Tedbir: Aile-Okul-Öğrenci ilişkilerinin geliştirileceği etkinliklerin düzenlenmesi,
- 5.Tedbir: İdare-Öğretmen-Öğrenci ilişkilerinde denetim ve cezai yaptırımlara yer verilmesi.

Öncelik 3: Sağlık**Politika 1:Sağlık hizmetlerinde kalitenin artırılması**

1. Tedbir: Sağlık hizmetlerinde kalitenin artırılması,
2. Tedbir: Doktor sayısının artırılması,
3. Tedbir: Sağlık alanında kullanılan teçhizatın geliştirilmesi ve artırılması,
- 4.Tedbir: Hijyen koşullarının iyileştirilmesi,
5. Tedbir: Uzmanlık alanı olan hastane sayılarının artırılması,
6. Tedbir: Hastanelerdeki denetimin artırılması,

Politika 2:Yatandaşın ilaç ve bakım maliyetlerinin azaltılması

1. Tedbir: İlaç sanayinin geliştirilerek yerli ilaç üretimine ağırlık verilmesi,
2. Tedbir: İlaç hammaddelerinin devlet tarafından yerelden temin edilmesi,
3. Tedbir: Hastaların bakımına yönelik kolaylaştırıcı araç-gereçlerin geliştirilmesi,
- 4.Tedbir: Ücretsiz sağlık hizmeti verilmesi,
- 5.Tedbir: Denetimlerin artırılması ve illegal olarak alınan ücretlerin önüne geçilmesi,

Öncelik 4: Tarım ve Kırsal Kalkınma**Politika 1: Tarımsal ürünlerde dışa bağımlı olmadan, yeterli ve sağlıklı gıda üretiminin gerçekleştirilmesi**

1. Tedbir: Kooperatifleşmenin yaygınlaştırılması ve teşvik edilmesi,
2. Tedbir: Kimyasal ilaç ve gübrelerin kullanımının önlenmesi,
3. Tedbir: Tarımsal/hayvansal ürün işleme ve paketlemeye yönelik tesislerin kurulmasının teşvik edilmesi,
4. Tedbir: Yerli fide ve tohumların korunarak geliştirilmesi,
5. Tedbir: Tarım sigorta sisteminin geliştirilmesi,
6. Tedbir: Organik üretim ve ürün çeşitliliği çalışmalarının yaygınlaştırılması,
7. Tedbir: Katma değeri yüksek ürün desteklemelerinde süreklilik sağlanması,
8. Tedbir: Bakım ve verimlilik sorunu olan yaşlı ağaçların gençleştirilmesi ve ıslah edilmesi,
9. Tedbir: Ziraat Odaları bünyesinde teknolojik donanımlı laboratuvarlar kurulmasının desteklenmesi,
10. Tedbir: Ürün deseninin araştırılması,
11. Tedbir: Tarım dayalı ihtisas OSB kurulması,
12. Tedbir: Hibe almak üzere hazırlanan projeler için kamu görüşü alma şartı getirilmesi,
13. Tedbir: Sulama altyapısı zayıf olan yerlerde güneş enerjisi kullanılması,
14. Tedbir: Uydudan ilaçlama/gübreleme sağlayan hassas tarım sistemlerinin geliştirilmesi,
15. Tedbir: Destekleme alacak projelerin değerlendirmelerinin nitelikli saha uzmanları tarafından gerçekleştirilmesi.

Politika 2: Kırsal nüfusun muhafaza edilmesine yönelik aile işletmeciliğinin güçlendirilmesi

1. Tedbir: Ürün alım garantili tıbbi ve aromatik bitkilerin üretiminin (salep/kapari/kekik/meyan kökü/sumak vs.) desteklenmesi,
2. Tedbir: Nitelikli teknik saha elemanlarının yetiştirilmesi,
3. Tedbir: Yerli üreticilerin pazarlama imkanlarının ve altyapısının güçlendirilmesi,
4. Tedbir: Çiftçilerden örgün eğitim görmeyenlerin eğitilmesi,
5. Tedbir: Çiftçilerin modern üretim teknolojileriyle donatılmalan,
6. Tedbir: Çevre Düzeni Planı'nda yer alan organik tarım bölgelerinin ilçeler düzeyinde güncellenmesi,
7. Tedbir: Tarımsal girdi desteklemelerinin çiftçi örgütleri aracılığıyla dağıtılması,
8. Tedbir: Tarımsal üretimin sanayiyle entegre hale getirilmesi,
9. Tedbir: Büyük hayvancılık veya seracılık yatırımları yerine küçük aile işletmelerinin teşvik edilmesi,
10. Tedbir: Aracıların dahil olmadığı, yerel ürünlerin doğrudan üreticileri tarafından satışa sunulduğu pazarların kurulması,
11. Tedbir: Arazi Toplulaştırma Çalışmaları'nda yaşanan bürokrasinin azaltılması,
12. Tedbir: 1. Sınıf Tarım Arazileri'nin başka amaçlarla kullanımının önüne geçilmesi,

Öncelik 5: İstihdam**Politika 1: Çalışanlar ve iş arayanların yetenekleri ile iş dünyasının ihtiyaç duyduğu yetenekler arasındaki uyumsuzlukların azaltılması**

1. Tedbir: Uygulamalı eğitimlerin artırılması,
2. Tedbir: Köy enstitülerinin tekrar canlandırılması,
3. Tedbir: Mesleki gelişime yönelik eğitim, sempozyum vb. faaliyetlerin yaygınlaştırılması,
4. Tedbir: Eğitimcinin eğitimine önem verilmesi,
5. Tedbir: Mesleki eğitimde simülasyonların kullanılması, bilgi teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması,
6. Tedbir: İhtiyaç duyulan ihtisas alanına yönelik eğitim merkezlerinin açılması,
7. Tedbir: Teknik eğitim veren kurumların fiziksel altyapılarının iyileştirilmesi,
8. Tedbir: Öğrencilere staj imkanlarının artırılması ve yevmiye verilmesi.

Politika 2: Mesleki eğitim kalitesinin artırılması

1. Tedbir: Nitelikli personel yetiştirilmesi,
2. Tedbir: Kurumlarda iş tanımlarının oluşturulması,
3. Tedbir: Okullarda ki mesleki yönlendirmenin ilgiye dayalı yapılması,
4. Tedbir: İhtiyaç analizi yapılarak teknik bölümlerin bölgenin ihtiyacı göz önünde tutularak açılması,
5. Tedbir: Kurumlar arası işbirlikleri ve protokollerin artırılması,
6. Tedbir: Eşit işe eşit maaş ile gelir adaletsizliğinin azaltılması,
7. Tedbir: ÇSGB, İŞKUR vb. kurumların denetleme mekanizmalarının güçleştirilmesi ve denetimlerin sürekli kılınması,
8. Tedbir: Çalışma koşullarının iyileştirilmesine yönelik düzenlemeler yapılması,
9. Tedbir: İş alımlarında torpil vb. mekanizmaların devre dışı bırakılması.

4.3. Kadının Kalkınmadaki Rolü**Politika 1: Kadın istihdamı ve girişimciliğinin artırılması**

1. Tedbir: Proje yazma eğitimlerinin olabildiğince basitleştirilmesi,
2. Tedbir: Özellikle çocuk sahibi kadınların çalışma koşullarının iyileştirilmesi,
3. Tedbir: Az sayıda kadın çalışanı olsa dahi kurumlarda çalışan kadınların çocukları için kreşlerin kurulması,
4. Tedbir: Kadınlara yönelik mesleki eğitim kurslarının açılması,
5. Tedbir: Mesleki eğitimler sonrasında istihdamın sağlanması,
6. Tedbir: Çalışma hayatında eşitliğin sağlanması, yönetici pozisyonlarına kadınların da getirilmesi,
7. Tedbir: Kadınların çalışma hayatları ile ilgili yasal hakları konusunda bilgilendirilmesi.

Politika 2: Kadının sosyal hayata katılımı

1. Tedbir: Kadın lokallerinin yaygınlaştırılması,
2. Tedbir: Kadınların, kurumların gerektiğinde ev ziyaretleri gerçekleştirerek sosyal yaşama entegre edilmelerinin sağlanması,
3. Tedbir: Hobi kurs merkezlerinin artırılması,
4. Tedbir: Kadınlara yönelik spor aktivitelerinin yapılabileceği ücretsiz merkezlerin kurulması,
5. Tedbir: Kadınların sosyal aktivitelere katılımının kolaylaştırılması için ailelere yönelik bilinçlendirme faaliyetlerinin yaygınlaştırılması,
6. Tedbir: Okuma-yazma oranının artırılması,
7. Tedbir: Dernek, kulüp vb. yerlerde gönüllü olarak doktor, imam, öğretmen vb. kişilerin görev almasının sağlanması ve böylece ailelerin bilinçlendirilmesinin sağlanması.

4.4. Gençliğin Toplumsal ve Ekonomik Hayata Katılımı**Politika 1: Genç istihdamı ve girişimciliğin desteklenmesi**

1. Tedbir: KOSGEB'in girişimcilik desteğinin hızlı ve etkin hale getirilmesi,
2. Tedbir: Genç çiftçi programının yaygınlaştırılması,
3. Tedbir: Gençlerin girişimciliğe motive edilmesi, gençlere mentorluk desteği verilmesi, meslek seçimi ve kariyer planlaması konularının önceliklendirilmesi
4. Tedbir: 18-30 yaş arası girişimcilere her zaman pozitif ayrımcılık tanınması,
5. Tedbir: Gençlere yönelik kredi olanaklarının artırılması,
6. Tedbir: Mesleki eğitimin talebe dayalı olarak yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi, meslek liselerinin yeterlilik almada dikkate alınması,
7. Tedbir: Genç girişimcilik merkezlerinin kurulması,
8. Tedbir: Emek yoğun sektörlerin geliştirilmesi,
9. Tedbir: Girişimcilik konusunun temel eğitimde ve yükseköğretimde içselleştirilmesi – eğitim sisteminin girişimciliği teşvik edecek şekilde düzenlenmesi,
10. Tedbir: Çiftçi ailelerin tecrübe ve birikimlerinin yeni nesillere aktarılması.

Politika 2: Gençliğin toplumsal hayata katılımı

1. Tedbir: Gençlik merkezlerine erişimlerin kolaylaştırılması,
2. Tedbir: Temel eğitimde gençlerin sosyal gelişimlerinin daha çok teşvik edilmesi,
3. Tedbir: Yerel yönetimlerin gençleri öncelikleyecek çalışmalar yürütmesi,
4. Tedbir: Kültürel etkinliklerde gençlere rol verilmesi,
5. Tedbir: Eğitimde dil – spor – enstrüman öğreniminin güçlü bir şekilde desteklenmesi,
6. Tedbir: Örgün eğitim ile halk eğitim merkezlerinin bütünleştirilmesi,
7. Tedbir: Amatör kulüplerin yaygınlaştırılması,
8. Tedbir: Hobi faaliyetlerinin sivil toplum örgütleri üzerinden desteklenmesi,
9. Tedbir: Dil eğitiminin daha etkin bir şekilde uygulanması,
10. Tedbir: Gençlerin sanal dünyada kontrollü zaman geçirmelerinin sağlanması.

4.5. Sonuç

Mardin ili için; Bilgi ve İletişim Teknolojileri, Kentsel Yaşam, Ulaştırma, Kamu Hizmet Sunumu ve Yönetişim, Çevre ve Uluslararası İşbirliklerinin Geliştirilmesi konuları çok sınırlı bir talep görmüştür. Buna karşın, Teknolojiye Dayalı Yenilikçi ve Rekabetçi Üretim, Gelir Dağılımı, Ekonomik İstikrar, Bölgesel Gelişme ve Enerji gibi ekonomik yapıyı sağlamlaştırmaya yönelik öncelikler kısmen desteklenmiş olmakla birlikte yine geri planda kalmıştır. Mardin bir turizm şehri olmasına rağmen Turizm önceliği en fazla talep edilen 5 öncelik arasına girememiştir. Çalışanlar ve iş arayanların yetenekleri ile iş dünyasının ihtiyaç duyduğu yetenekler arasındaki uyumsuzlukların azaltılması ve Mesleki eğitim kalitesinin artırılması politikaları izlenerek İstihdamın desteklenmesi önerilmiştir. Gençlerin istihdam imkânlarının artırılması ve Kadın istihdamının artırılması temelde desteklenen diğer politikalar olarak öne çıkmıştır.

Dışa bağımlı olmadan, yeterli ve sağlıklı gıda üretiminin gerçekleştirilmesi ve kırsal nüfusun muhafaza edilmesine yönelik aile işletmeciliğinin güçlen-

dirilmesi politikaları ile Tarım ve Kırsal Kalkınma önceliğine odaklanması önerilmiş, Tarım ve gıda ürünlerinin kalitesinin artırılarak pazara erişimin kolaylaştırılması da öne çıkan bir politika önerisi olmuştur.

Sağlık hizmetlerinde kalitenin artırılması ve Vatandaşa yansıyan ilaç ve bakım maliyetlerinin azaltılması temel sağlık talepleri olarak öne çıkarken eğitim önceliği altında Müfredatın, öğrenci yeteneklerini geliştirecek ve ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde geliştirilmesi ve Herkese eşit koşullarda iyi eğitim verilmesi temel talepler olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte Öğretmen ve eğitimci niteliklerinin artırılması ilk iki politika arasına giremeye de hatırı sayılır talep olarak önerilmiştir.

Demokrasi, Adalet ve Güvenlik, Mardin paydaşlarının en fazla önem verilmesini istediği öncelik olarak belirlenmiştir. Bu alanda Adalet sisteminin daha hızlı ve etkin çalışması ve Özgürlük-güvenlik dengesinin korunması en belirgin politikalar olarak öne çıkarken Dış tehditler ve terörle etkin mücadele edilmesi çok önemli görülmekte ve benimsenmektedir.

E: mardinydo@dika.org.tr